

**Een archeologisch bureau-onderzoek en
inventariserend veldonderzoek door
middel van grondboringen aan de
Hoofdstraat 216 te Oostwold, gemeente
Leek (Gr.)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2008-64

Groningen
8 november 2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van grondboringen aan de Hoofdstraat 216 te Oostwold, gemeente Leek (Gr.)

ARC-Rapporten 2008-64
ARC-Projectcode 2008/170

Opdrachtgever
Fam. Wobbes, Oostwold
Bevoegd gezag
Gemeente Leek, provinciaal archeoloog Dr. H.A. Groenendijk
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer bureau-onderzoek
28743
ARCHIS nummer booronderzoek
28744

Tekst
H. Buitenhuis
Afbeeldingen
B. Schomaker
Redactie
K. Otten

Status
definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 8 november 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Aanleiding tot het uitvoeren van onderhavig onderzoek vormt het voornemen een nieuwe paardenstal te bouwen op het terrein aan de Hoofdstraat 216 te Oostwold, gemeente Leek (Gr.), achter de bestaande opstallen (paardenstallen). Omdat de werkzaamheden gepaard zullen gaan met bodemverstorende ingrepen tot een verwachte diepte van 1,10 m –mv, is voorafgaand hieraan een archeologisch onderzoek noodzakelijk. Dit is in overeenstemming met de Wet op de archeologische monumentenzorg.¹ In opdracht van de fam. Wobbles, eigenaar van de paardenstalling op het perceel, heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) het archeologisch onderzoek uitgevoerd. Voorafgaand aan het veldwerk is op 14 mei 2008 een voorbereidende bureau-studie verricht door dr. H. Buitenhuis. Het inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een geo-archeologisch booronderzoek en waar mogelijk een aanvullende oppervlaktekartering vond plaats op 15 mei 2008 door H. Buitenhuis en B. Schomaker. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die worden gesteld in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1 en de Richtlijnen van de Provincie.²

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein is gelegen aan de Hoofdstraat 216 te Oostwold, gemeente Leek. Het is een terrein van 0,4 ha gelegen achter de huidige opstallen. Het terrein in gebruik als paardenwei en is begroeid met gras.

1.3 Objectgegevens

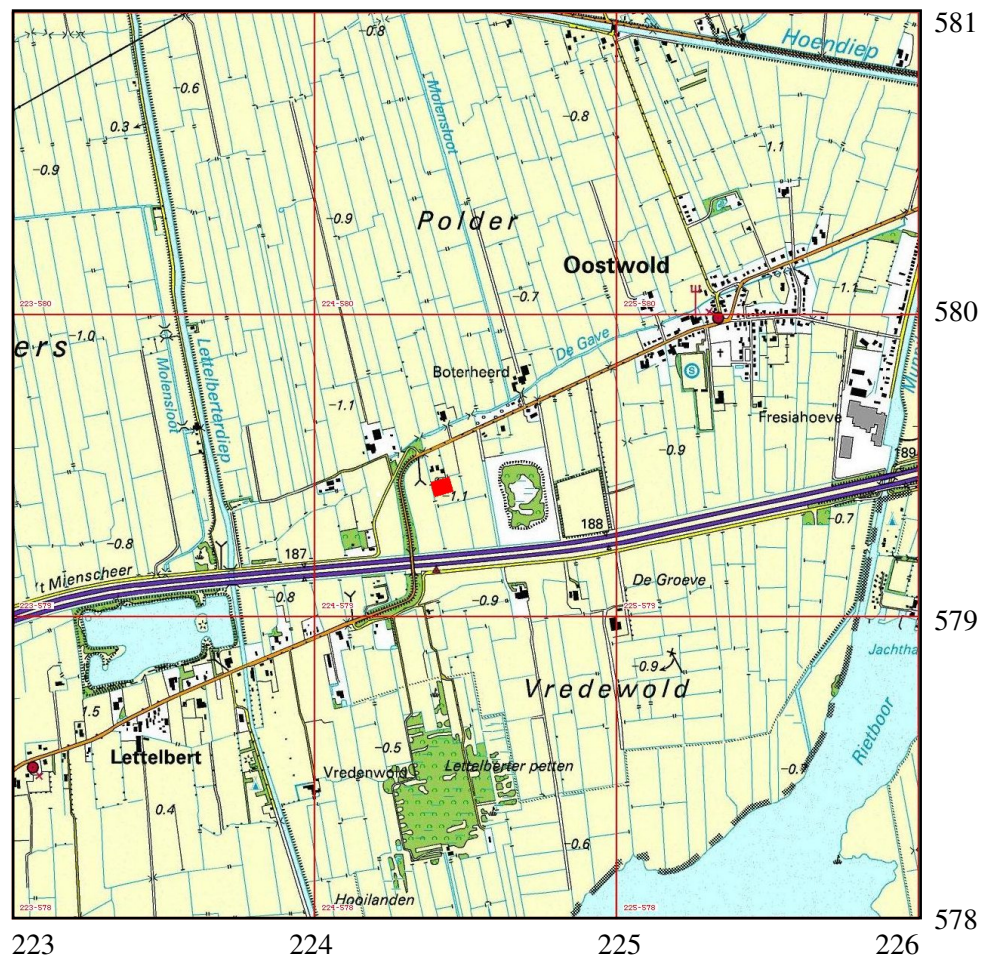
Provincie	Groningen
Gemeente	Leek
Plaats	Oostwold
Toponiem	Hoofdstraat 216
Kaartblad	07C
Coördinaten	NW: 224.388/579.429 NO: 224.440/579.442 ZO: 224.446/579.419 ZW: 224.393/579.406
Type object	Paardenwei
Type bodem	Weideveengronden op zand (pVz-II)
Geomorfologie	Overgang van dekzandwieling (3L10) naar ontgonnen veenvlakte (2M14)
Grondwaterstand	II

---

¹In werking getreden op 1 september 2007

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl

Abbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (in rood) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1.4 Doel van het onderzoek

Doel van het bureau-onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe, het voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Aan de hand van de op deze wijze verkregen gegevens wordt vastgesteld of er archeologische resten in het plangebied aanwezig (kunnen) zijn, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied eventueel een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

1.5 Werkwijze

Bureau-onderzoek

Voor het bureau-onderzoek wordt bronnenmateriaal uit diverse disciplines geraadpleegd en geïntegreerd tot een archeologisch verwachtingsmodel. Gegevens met betrekking tot bekende en te verwachten archeologische waarden worden onder meer ontleend aan Archis2.³ Voor een goede beeldvorming van de ontstaansgeschiedenis van en de bodemopbouw binnen het plangebied worden geomorfologische en bodemkundige kaarten geraadpleegd. Getracht is informatie met betrekking tot bekende verstoringen in de bodem te achterhalen. Voor een overzicht van de historische en subrecente situatie van het plangebied is topografisch-historisch kaartmateriaal bekeken. Tenslotte zijn de resultaten van voorgaand archeologisch onderzoek – gepubliceerd in archeologische rapporten – nagetrokken op relevantie en bruikbaarheid voor het onderhavige onderzoek.

Inventariserend Veldonderzoek (IVO)

Op het onderzoeksterrein zijn ten behoeve van het onderzoek in totaal zes boringen gezet (zie bijlage 1 en afb. 2). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De onderlinge boorafstand bedraagt ca. 20 m. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Voor het boren is gebruikgemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm en soms van een guts met een diameter van 3 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was zeer slecht als gevolg van grasbegroeiing.

³Het digitale archeologische informatiesysteem voor Nederland waarvan de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) deel uitmaken.

2 Bureau-onderzoek

2.1 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein is gesitueerd in het noordelijk veengebied (Berendsen 2005). Dit gebied omvat de overgang tussen het noordelijk zandgebied en het noordelijk zeeleigebied. Hier heeft zich in het Holoceen als gevolg van de zeespiegelstijging na de laatste ijstijd Hollandveen gevormd. Dit veen ligt direct op het pleistocene dekzand van de Formatie van Twente. In het onderzoeksgebied wordt soms klei aangetroffen op het veen. Deze kalkloze kleien zijn aangevoerd door beken als de Hunze en de Westerwoldse Aa, en bevatten een hoog gehalte aan geoxideerde ijzerhumaten. Op de geomorfologische kaart van Nederland wordt het terrein aangegeven als zijnde de overgang van een dekzandwelling soms bedekt met (ten dele afgegraven) veen, omgeven door een ontgonnen veenvlakte (afb. 3). De bodem wordt beschreven als weideveengronden op zand minder dan 120 cm –mv (afb. 4).

2.2 Bekende archeologische waarden

Het onderzoeksterrein is gelegen op de overgang dan wel helling van een opduikende dekzandwelling. Het omliggende land is dieper gelegen en met veen overdekt. De kern van het dorp Oostwold is op een andere zandkop gelegen. Deze zandkopen of -wellingen zijn in het verleden aantrekkelijk geweest voor mensen om zich te vestigen. Om die reden is het terrein op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) aangegeven als een terrein met een middelhoge verwachtingswaarde (afb. 5). Behalve de kern van het dorp Oostwold, dat op basis van zijn ouderdom als terrein van archeologische waarde is aangegeven, zijn er verder geen archeologische waarden uit het gebied bekend. Er zijn geen waarnemingen (vondsten) bekend. Ook zijn er in de omgeving geen onderzoeken verricht.

2.3 Historische situatie

Het kerspel Oostwold wordt voor het eerste genoemd in akten uit 1449. Omstreeks 1514 hebben kerk en dorp geleden onder oorlogsgeweld. In een beschrijving uit 1846 wordt vermeld dat de plaats bestaat uit een kerk, pastorie, winkel en twaalf huizen met zestig inwoners. Deze laatsten zijn werkzaam in de landbouw.⁴

2.4 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op basis van de bij het bureau-onderzoek verkregen informatie kan een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied worden opgesteld. Er zijn geen archeologische of historische waarden bekend die het verwachtingsmodel beïnvloeden.

---

⁴www.oostwold.com

Alleen de ligging op de helling van een dekzandwieling geeft een verwachting op de aanwezigheid van archeologische waarden uit de prehistorie (Steentijd). Het veldonderzoek dient ervoor deze verwachting te verifiëren door middel van bodemonderzoek. Hierbij dient te worden vastgesteld of in het dekzand onder het veen nog (resten van) een intacte bodem aanwezig zijn.

3 Inventariserend veldonderzoek

3.1 Bodemopbouw

De bodem bestaat van onder naar boven uit (zie bijlage 1):

- Dekzand, geelbruin van kleur tot een diepte variërend van 90 – 55 cm –mv. De top 10 – 20 cm van dit dekzand is verspoeld. Hierin worden veel veen- en plantenresten gevonden. Er is geen sprake van een podzolbodenvorming.
- Veen, sterk amorf, tot 30 cm –mv.
- Klei, iets zandig met ijzerroest. Dit vormt de bouwvoor. Er zijn enige puinresten in aangetroffen.

In de bodembeschrijving wordt het gebied beschreven als een weideveengebied op zand. De bodem iets ten zuiden van het terrein wordt als zodanig beschreven, maar hiervan wordt ook gezegd dat het veen op verspoeld zand is gelegen. Deze situatie lijkt op het onderzoeksterrein ook te bestaan.

3.2 Vondsten

Tijdens het onderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen, noch aan het oppervlak noch in de boorkernen.

4 Conclusies

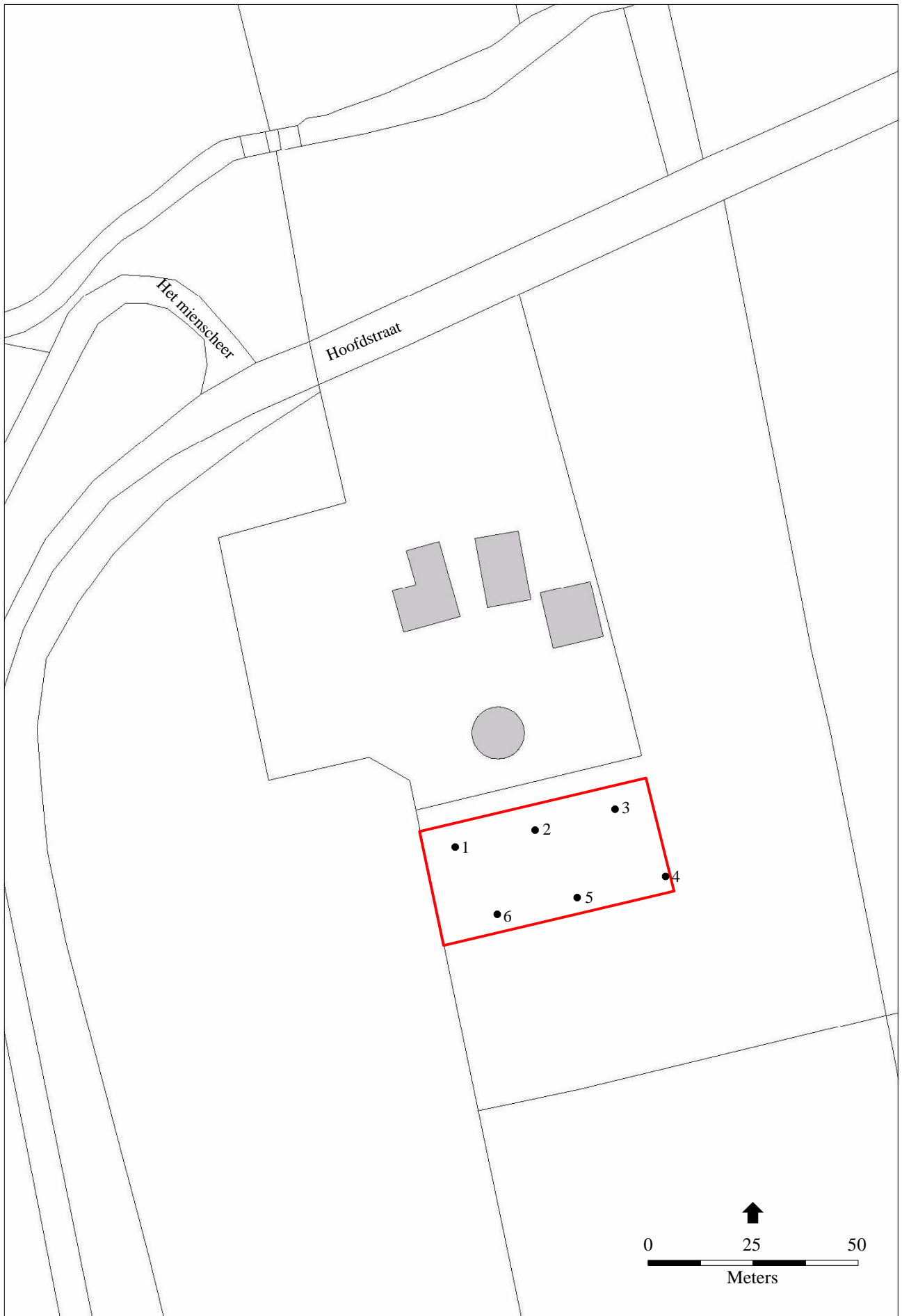
Op basis van de bij het bureau-onderzoek verkregen informatie is een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Er zijn geen archeologische of historische waarden bekend die het verwachtingsmodel beïnvloeden. Alleen de ligging op de helling van een dekzandwielving geeft een verwachting op de aanwezigheid van archeologische waarden uit de prehistorie (Steentijd). Het veldonderzoek diende ervoor deze verwachting te verifiëren door middel van bodemonderzoek. Uit het bodemonderzoek blijkt dat deze bestaat uit dekzand met een verspoelde toplaag, waarop veen is afgezet. In het zand zijn geen resten van een oude (podzol)bodem teruggevonden. De verwachting hier nog archeologische resten aan te treffen is daarom zeer gering. Er lijkt daarom geen bezwaar tegen de voorgenomen bouwactiviteiten. Dit laat onverlet dat diepere sporen in het dekzand eventueel nog wel kunnen worden aangetroffen. Wanneer bij de uitvoering onverhoopt grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij de provinciaal archeoloog, H.A. Groenendijk.⁵

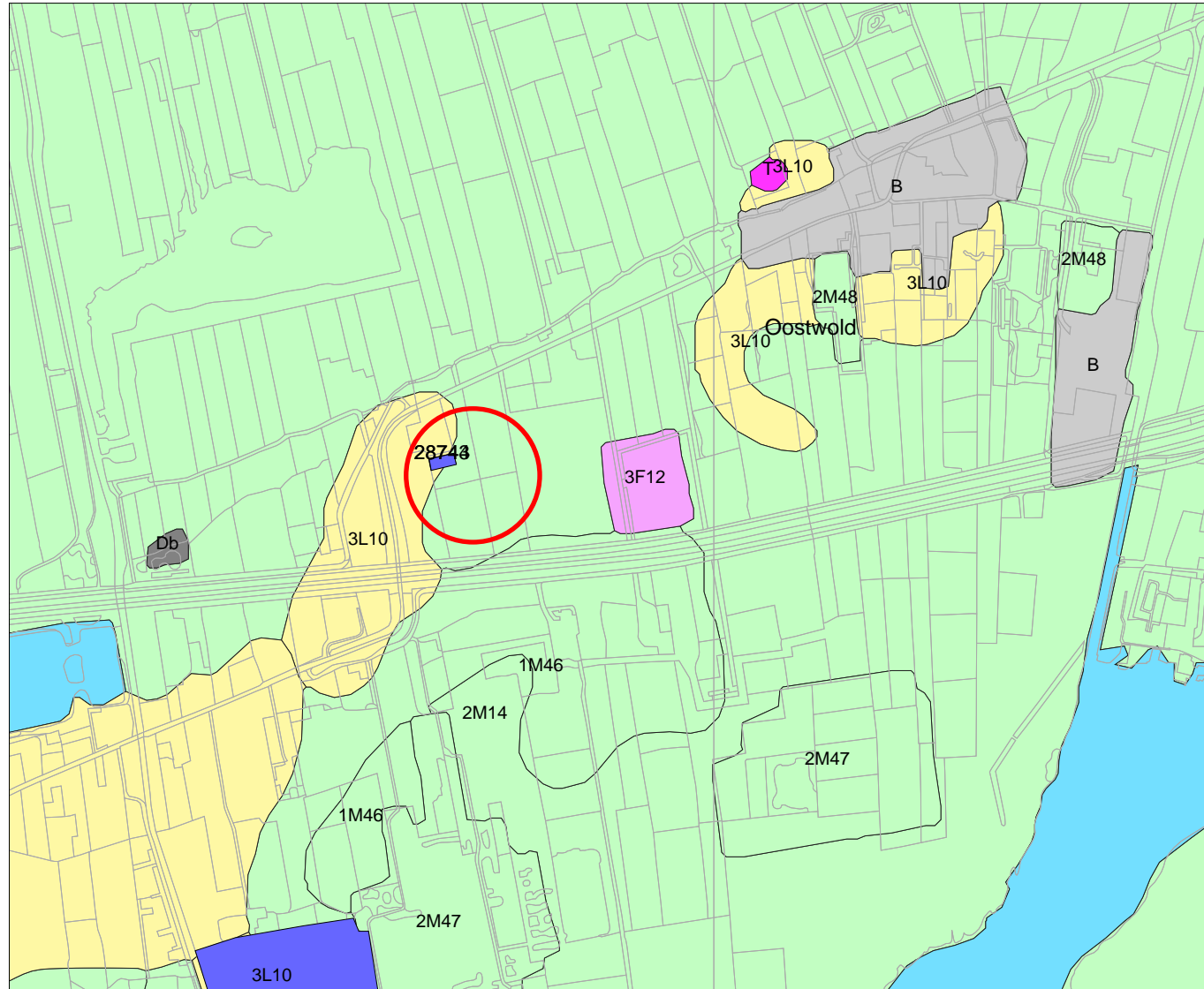
⁵Dienst Welzijn en Cultuur, postbus 610, 9700 AP Groningen, tel: 050 - 316 4291, email h.groenendijk@provinciegroningen.nl

5 Samenvatting

Op basis van de ligging van het onderzoeksterrein aan de Hoofdstraat 216 te Oostwolde, gemeente Leek (Gr.) op een zandkop in het noordelijk veengebied, bestaat de middelhoge verwachting dat op en in het onderliggende dekzand resten van prehistorische bewoning kunnen worden gevonden. Het bodemonderzoek toont aan, dat de top van het dekzand is verspoeld en dat er geen resten van de oude bodem aanwezig zijn. De verwachting nog archeologische resten aan te treffen op dit terrein wordt daarom zeer gering geacht.

Afbeelding 2. Locatie van de boorpunten op het terrein Hoofdstraat 216 te Oostwold, gemeente Leek.
Kaart: B. Schomaker.

Legenda

- ONDERZOEKSMELDINGEN
- TOP10 ((c)TDN)

GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)

- Wanden
- Hoge heuvels en ruggen
- Terpen
- Hoge duinen
- Plateaus
- Terrassen
- Plateau-achtige vormen
- Waaivormige glooiingen
- Niet-waaivormige glooiingen
- Lage ruggen en heuvels
- Welvingen
- Vlakten
- Laagten
- Ondiepe dalen
- Matig diepe dalen
- Diepe dalen
- Water
- Bebouwing
- Overig (Dijken etc)

- PLAATSNAMEN
- PROVINCIES

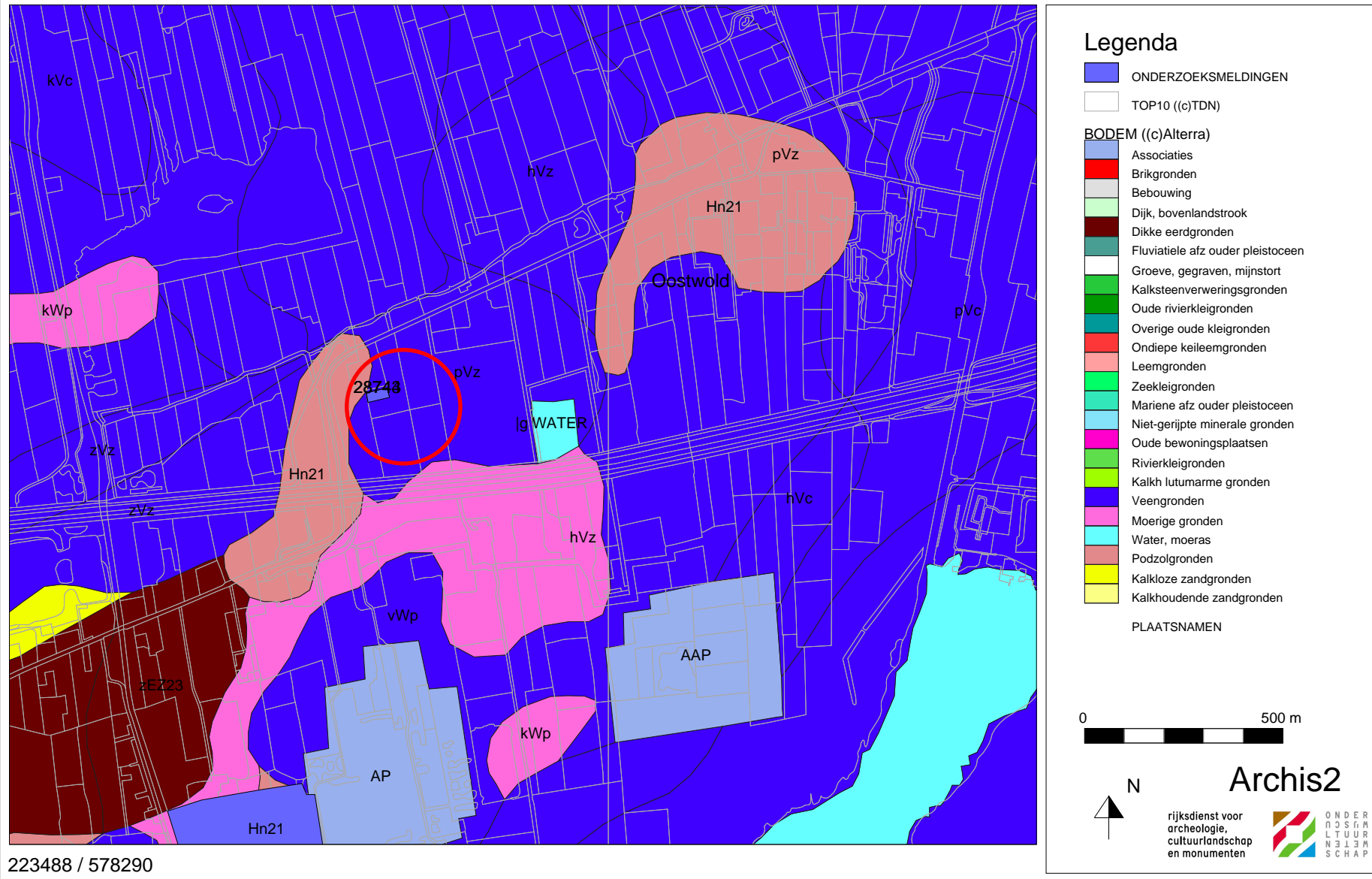
Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

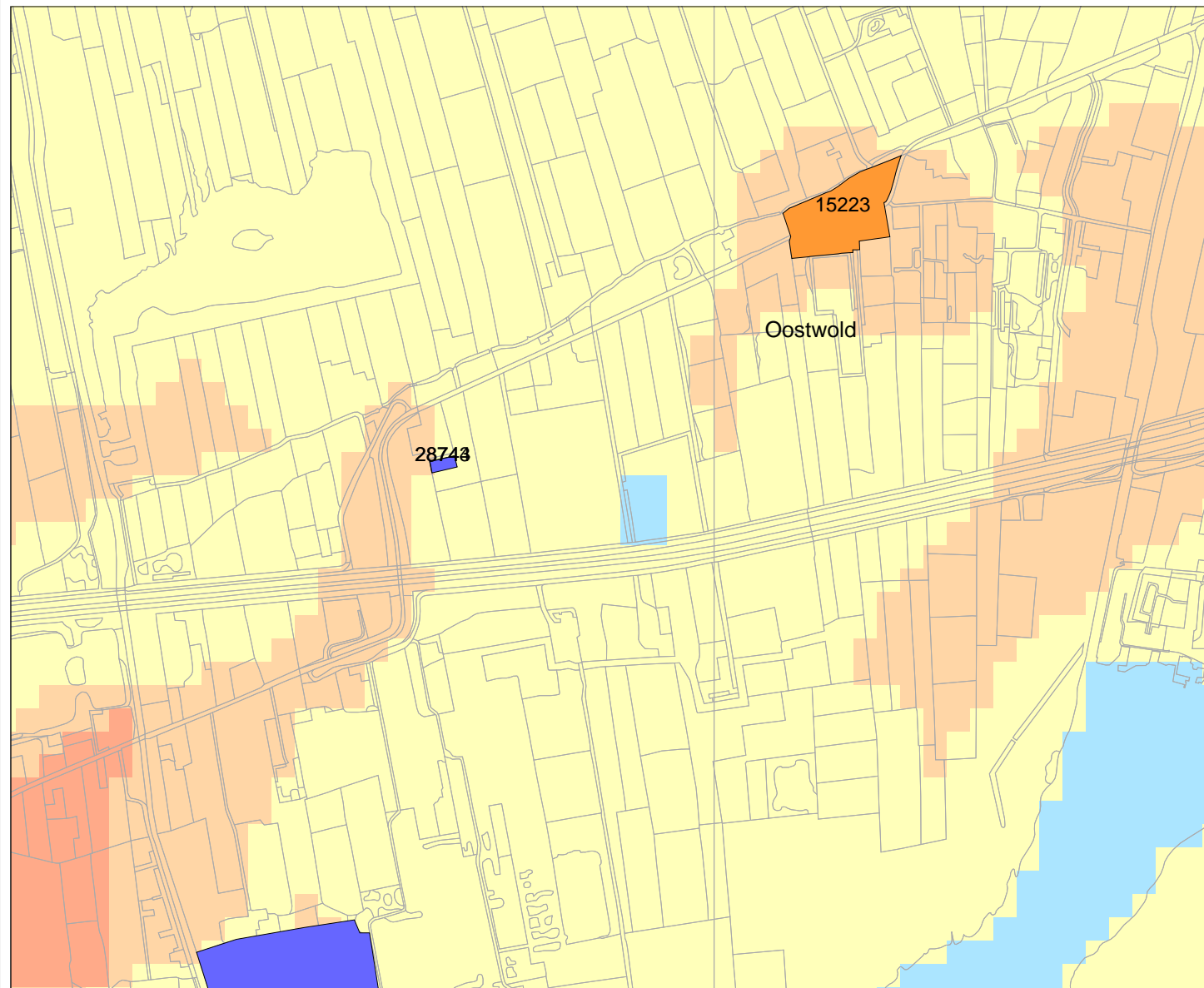

Afbeelding 3. Uitsnede van de geomorfologische kaart van Nederland ter plaatse van de onderzoekslocatie (rood omcirkeld).
Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis2

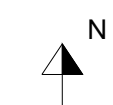

Afbeelding 4. Uitsnede van de bodemkaart van Nederland ter plaatse van de onderzoekslocatie (rood omcirkeld).
Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis2

Legenda

- WAARNEMINGEN
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- TOP10 ((c)TDN)
- IKAW**
- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd
- PLAATSNAMEN**
- PROVINCIES

Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Afbeelding 5. Archeologische verwachtingswaarden, monumenten en waarnemingen in de omgeving van de onderzoekslocatie (nr. 28744).
Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM)/Archis2.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, GPS
Referentievlak	Nieuw Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, overige methoden
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	100 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		z1	zwak zandig
K	klei	z2	matig zandig
V	veen		
Z	zand	humus (onderdeel lithologie)	
		h3	sterk humeus
bijmengsel (onderdeel lithologie)			
km	mineraalarm		
s1	zwak siltig		

---

boring 1 *RD-X: 224.400. RD-Y: 579.427. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Kz2h3	donker zwartbruin	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> bouwvoor.
60 Vkm	zwartbruin	scherp	<i>Veen amorfiteit:</i> sterk amorf.
80 Zs1	grijsgeel	diffuus	<i>Geologische interpretaties:</i> dekzand. <i>Opmerkingen:</i> rommelig.
100 Zs1	geelbruin	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C.

---

boring 2 *RD-X: 224.411. RD-Y: 579.431. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Kz1	donker grijs	scherp	<i>Archeologische indicatoren:</i> puin. <i>Bodemkundige interpretaties:</i> bouwvoor.
45 Vkm	zwart	geleidelijk	<i>Veen amorfiteit:</i> sterk amorf.
60 Zs1	bruin	geleidelijk	<i>Plantenresten:</i> veel. <i>Opmerkingen:</i> verspoeld veen in zand.
90 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C. <i>Geologische interpretaties:</i> dekzand.

---

boring 3 *RD-X: 224.434. RD-Y: 579.436. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Kz1	grijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> bouwvoor.
40 Vkm	zwart	geleidelijk	<i>Veen amorfiteit:</i> sterk amorf.
50 Zs1	bruin	diffuus	<i>Plantenresten:</i> veel. <i>Opmerkingen:</i> verspoeld veenbandjes.
90 Zs1	grijsgeel	beëindigd	<i>Bodemhorizont:</i> C. <i>Geologische interpretaties:</i> dekzand.

---

boring 4 *RD-X: 224.451. RD-Y: 579.420. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Kz1	grijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties:</i> bouwvoor.
55 Vkm	zwart	scherp	<i>Veen amorfiteit:</i> sterk amorf.
90 Zs1	donker bruin	diffuus	<i>Geologische interpretaties:</i> dekzand.
100 Zs1	bruin	beëindigd	

---

boring 5 *RD-X: 224.427. RD-Y: 579.414. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Kz1	grijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.</i>
90 Vkm	zwart	geleidelijk	<i>Veen amorfiteit: sterk amorf. Opmerkingen: kleiig.</i>
110 Zs1	bruin	beëindigd	<i>Geologische interpretaties: dekzand.</i>

boring 6 *RD-X: 224.429. RD-Y: 579.415. Boormethode: edelmanboring, guts.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Kz1	grijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.</i>
80 Vkm	zwart	scherp	<i>Veen amorfiteit: sterk amorf.</i>
110 Zs1	geelbruin	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Plantenresten: weinig. Geologische interpretaties: dekzand.</i>